

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2018-02-22

Närvarande: F.d. justitieråden Karin Almgren och
Christer Silfverberg samt justitierådet Dag Mattsson

En ny lag om företagshemligheter

Enligt en lagrådsremiss den 8 februari 2018 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om företagshemligheter,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott,
4. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunnige André Mossberg.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om företagshemligheter

1 §

Enligt första stycket syftar lagen till att förhindra att företagshemligheter obehörigen anskaffas, utnyttjas eller röjs. Lagrådet förordar att i stället lagens innehåll anges, förslagsvis enligt följande.

Lagen innehåller bestämmelser om skadestånd, vitesförbud och straff vid obehöriga angrepp på företagshemligheter.

2 och 4 §§

En definition av företagshemligheter finns i 2 § första stycket. I andra stycket anges, närmast som ett förtydligande, att information om något som utgör ett brott eller annat allvarligt missförhållande inte är en företagshemlighet.

I 4 § första stycket anges att lagen endast gäller obehöriga angrepp på företagshemligheter. Vad som i sig kan utgöra ett angrepp framgår av 3 §.

I 4 § andra stycket ges några exempel på angrepp som aldrig kan anses obehöriga. De avser situationer då ett angrepp sker för att avslöja misstankar om brott med fängelse i straffskalan eller andra missförhållanden som det finns ett allmänt intresse att offentliggöra.

Bestämmelserna i 2 och 4 §§ om brott och missförhållanden överlappar delvis varandra. Bestämmelsen i 2 § får anses ge uttryck för att det inte finns något legitimt skäl att skydda en företagshemlighet som grundas på ett brott. I den mån brottet är konstaterat kan det inte heller ses som ett obehörigt angrepp enligt 4 § att avslöja brottet även om det inte har fängelse i straffskalan och

således inte omfattas av det exempel på behöriga angrepp som ges i paragrafens andra stycke. Motsvarande bedömning kan göras beträffande andra allvarliga missförhållanden.

För att undvika en dubbel reglering bör bestämmelsen i 2 § om brott och allvarliga missförhållanden tas bort. Att tydligare skilja mellan vad som hänförs till definitionen av en företagshemlighet och undantagen från skyddet för en sådan hemlighet ligger dessutom i linje med dispositionen i direktivet.

5–11 §§

Remissens förslag på skadeståndsrättslig reglering har fått en ganska svårbegriplig utformning, med flera olika men delvis överlappande ansvarsgrunder. I någon mån följer detta kanske av ämnets natur; även nuvarande reglering är komplicerad. Svårtillgängligheten blir oundviklig om det ska gälla olika ansvarsförutsättningar vid olika angrepp på företagshemligheter, tillsammans med en uppsamlingsregel för de situationer som inte täcks av de andra paragraferna. Hur reglerna ska samspela är inte helt klart.

Enligt Lagrådets mening kan det ifrågasättas om det inte skulle vara bättre med bara en allmän regel om att den som uppsåtligt eller av oaktsamhet har angripit en företagshemlighet ska ersätta den skada som därigenom uppkommer, kompletterad med bl.a. en skyddsregel för arbetstagarfallen. En sådan allmän regel skulle träffa något fler situationer än de föreslagna paragraferna.

Samtidigt finns det onekligen andra fördelar med remissens förslag, där man bygger vidare på nuvarande lags skadeståndsreglering. För den praktiska tillämpningen kan det finnas ett värde med särskilda paragrafer om de viktiga ansvaren för förtroendefall och arbetstagar-

fall, även om uppsamlingsparagrafen i någon mån träffar samma situationer. Lagrådet har också förståelse för att skadeståndsansvaret nu inte utsträcks mer än vad direktivet kräver. En utvidgning skulle under alla förhållanden kräva ytterligare överväganden, bl.a. om behovet av undantag från ansvaret. Med hänsyn till uppsamlingsregeln torde det föreslagna ansvaret på det hela taget bli rätt så heltäckande. Skyddet kan också kompletteras med längre gående åtaganden i avtal.

Lagrådet kan därmed i stort godta remissens förslag på hur den skadeståndsrättsliga regleringen bör utformas.

Förståelsen av regleringen kan ändå underlättas med några systematiska och lagtekniska justeringar. Den helt grundläggande bestämmelsen om skadeståndsansvar vid brott bör lämpligen, liksom i nuvarande lag, läggas först. Vidare bör paragraferna med förtroendefall och arbetstagarfall inte omfatta endast utnyttjande och röjande utan även anskaffande. På så sätt minskar behovet av uppsamlingsparagrafen, vilket medför att den paragrafen kan hållas kortare och bli mera tydlig. Regleringen blir också mera åtkomlig om den inte splittras upp utan samlas under bara två rubriker, en om skadeståndsansvar och en om skadeståndets bestämmande.

Paragrafen om skadeståndets bestämmande bör innehålla endast en föreskrift om att hänsyn ska tas även till omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse. Det är just detta som skiljer ersättningen vid angrepp på en företagshemlighet från vad gäller enligt allmänna regler om hur skadestånd ska bestämmas, regler som i övrigt också ska tillämpas. Det blir däremot missvisande att i lagtexten föreskriva att hänsyn ska tas till "samtliga omständigheter".

Enligt övervägandena i remissen är tanken att ansvaret enligt uppsamlingsparagrafen inte ska gälla för styrelseledamöter och revisorer i t.ex. aktiebolag när de fullgör uppdraget, eftersom dessa kategorier har ett skadeståndsansvar enligt associationsrättsliga regler. Vid brottsliga angrepp på en företagshemlighet ska skadeståndsansvaret gälla också för dem.

Lagrådet konstaterar att den i remissen föreslagna uppsamlingsparagrafen är avfattad så att den omfattar angrepp även från en styrelseledamot eller en revisor om de föreskrivna förutsättningarna för ansvar är uppfyllda i det enskilda fallet. Det skadeståndsansvar för angrepp på en företagshemlighet som paragrafen lägger fast utgör en annan ansvarsgrund än den associationsrättsliga grunden och gäller för sig. Det ska anmärkas att lagens ersättningsskyldighet till skillnad från den associationsrättsliga omfattar även ideell skada och att preskriptionstiden är annorlunda. Om uppsamlingsparagrafen över huvud taget inte ska gälla för styrelseledamöter och revisorer, måste undantag för detta göras i lagtexten. Den lagtekniska utformningen får i så fall övervägas ytterligare.

Lagrådet föreslår att rubrikerna och paragraferna utformas enligt följande.

Skadeståndsansvar

5 §

Den som gör sig skyldig till brott enligt 26 eller 27 § ska ersätta den skada som uppkommer genom brottet eller genom att företagshemligheten utnyttjas eller röjs.

6 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet angriper en företagshemlighet hos en näringsidkare eller en forskningsinstitution som han eller hon i förtroende har fått del av i samband med en affärsförbindelse med denne ska ersätta den skada som uppkommer genom förfarandet.

7 §

En arbetstagare som uppsåtligen eller av oaktsamhet angriper en företagshemlighet hos arbetsgivaren som han eller hon har fått del av i sin anställning under sådana förhållanden att han eller hon insåg eller borde ha insett att den inte fick avslöjas ska ersätta den skada som uppkommer genom förfarandet.

Om ett utnyttjande eller röjande har ägt rum sedan anställningen upphört, gäller ansvaret enligt första stycket endast om det finns synnerliga skäl.

8 §

(Som remissens 7 §)

9 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet angriper en företagshemlighet som, enligt vad han eller hon inser eller bör inse, i ett tidigare led har angripits av någon annan ska ersätta den skada som uppkommer genom förfarandet.

10 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet annars anskaffar en företagshemlighet ska ersätta den skada som uppkommer genom förfarandet eller genom att han eller hon därefter uppsåtligen eller av oaktsamhet utnyttjar eller röjer företagshemligheten.

Skadeståndets bestämmande

11 §

Vid bestämmande av skadestånd enligt 5–10 §§ ska hänsyn tas även till intresset hos innehavaren av företagshemligheten att hemligheten inte obehörigen angrips och till övriga omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

Om det är skäligt, kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vitesförbud. Enligt paragrafen får rätten vid vite förbjuda den som har angripit en företagshemlighet att fortsätta angripa hemligheten. Vidare finns en regel om angrepp som är nära förestående.

Ett vitesförbud ska enligt allmänna principer användas för att ge eftertryck åt förbud som föreskrivs i lagen. Liksom den nuvarande lagen innehåller den föreslagna lagen inte något generellt förbud mot angrepp på företagshemligheter. Lagen innebär i stället att angrepp

under vissa särskilt angivna förutsättningar kan föranleda straffrättsligt eller skadeståndsrättsligt ansvar.

Lagrådet konstaterar att den föreslagna vitesbestämmelsen därmed ska förstås så att ett vitesförbud kan meddelas för att hindra ett angrepp som objektivt sett kan medföra skadeståndsskyldighet enligt någon av de tillämpliga paragraferna. I den utsträckning som det rör sig om ett förfarande som är "tillåtet", dvs. där det inte finns någon skadeståndsrättslig sanktion i lagen, kan enligt vedertagna principer ett vitesförbud inte tillgripas.

Denna ståndpunkt torde medföra att angriparen objektivt sett måste ha handlat på ett sätt som i och för sig kan leda till skadeståndsansvar enligt lagen eller på ett sätt så att ett sådant angrepp är nära förestående. Annars kan ett vitesförbud inte aktualiseras.

Som förutsättningarna för skadestånd är utformade kan det i ett enskilt fall krävas överväganden rörande gränsen för tillämpningen av de olika paragraferna. Detta hade kunnat undvikas med bara en generell skadeståndsbestämmelse om ansvar vid varje angrepp på en företagshemlighet, låt vara att den föreslagna regleringen sammantagen är i stort sett heltäckande. En jämförelse kan göras med motsvarande bestämmelser om vitesförbud i t.ex. upphovsrättslagen som bygger på intrång i ensamrätten och där samtliga intrång kan medföra skadeståndsskyldighet.

Av dessa principer för användning av ett vitesförbud följer att den föreslagna skyddsregeln för arbetstagare, som utgör en begränsning av lagens skadeståndsansvar, kan hindra ett vitesföreläggande. Det förhållandet att en arbetsgivare och en arbetstagare kan ha avtalat om en längre gående skyldighet för arbetstagaren att avstå från att utnyttja eller röja hemligheten efter anställningens slut torde inte

medföra att ett vitesförbud kan meddelas med stöd av lagen; lagens vitesförbud ska hindra ett förfarande som är förbjudet i lagen. I en sådan situation kan överträdelse av avtalet i stället hindras med vitesförbud enligt allmänna processrättsliga regler.

Med dessa kommentarer lämnar Lagrådet paragrafen utan erinran.

17 §

Vid föredragningen har uppgetts att avsikten är att rätten ska kunna besluta om åtgärder enligt andra stycket även om handlingen eller föremålet inte finns i angriparens besittning. För att detta klart ska framgå förordar Lagrådet att stycket ges följande lydelse.

Om handlingen eller föremålet inte kan överlämnas utan olägenhet, får rätten efter vad som är skäligt besluta att handlingen eller föremålet ska återkallas från marknaden, förstöras, ändras eller utsättas för någon annan åtgärd som är ägnad att förebygga missbruk. Ett sådant beslut får fattas även om handlingen eller föremålet inte finns i angriparens besittning.

Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen

36 kap. 2 §

Enligt paragrafens nuvarande lydelse gäller sekretess hos domstol i mål eller ärende i domstolens rättskipande eller rättsvårdande verksamhet för uppgift om en myndighets eller enskilds affärs- eller driffförhållanden. I förarbetena till 1980 års sekretesslag uttalades beträffande motsvarande bestämmelse i den lagen att den avser både myndigheter som driver affärsverksamhet av något slag och enskilda näringsidkare (prop. 1979/80:2 del A s. 248).

I remissen uttalas att det kan förekomma att forskningsresultat som har tagits fram vid en icke-kommersiell forskningsinstitution har ett

potentiellt kommersiellt värde utan att institutionen kan anses vara näringsidkare. Mot bakgrund av remissens bedömning att sekretesskyddet i paragrafen är begränsat till myndigheter som driver affärsverksamhet och enskilda näringsidkare föreslås att sekretess också ska gälla för forskningsinstitutioners affärs- eller driftförhållanden. Detta sker genom att – utöver myndighets eller enskilda affärs- eller driftförhållanden – uttryckligen nämna också forskningsinstitutioners affärs- eller driftförhållanden.

Förslaget är problematiskt i två hänseenden.

Med "enskild" avses i offentlighets- och sekretesslagen såväl fysiska som juridiska personer. Tillägget att – utöver myndighets eller enskilda affärs- eller driftförhållanden – även sådana förhållanden hos en forskningsinstitution ska omfattas av sekretess ger intrycket av att med enskild i paragrafen avses enbart en fysisk person. Detta är uppenbarligen inte avsikten och tillägget är enligt Lagrådets mening olämpligt.

Vidare görs i remissen en snäv tolkning av uttrycket affärs- eller driftförhållanden som enligt Lagrådets uppfattning är tveksam och dessutom kan få konsekvenser för tillämpningen av de övriga drygt trettio paragrafer i lagen där uttrycket används. Det råder inte någon tvekan om att uppgifter om affärs- och driftförhållanden innefattar sådana företagshemligheter som bör falla inom det sekretesskyddade området. Mot denna bakgrund kan det ifrågasättas om en ändring av paragrafen är nödvändig i detta hänseende för att uppfylla kraven i direktivet.

För det fall en ändring ändå skulle anses nödvändig förordar Lagrådet att sekretesskyddet uttryckligen anges omfatta företagshemligheter.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.